	<p style="text-align: center;">Πνευματικά Σημειώματα</p> <p style="text-align: center;">Τεράς Μητροπόλεως Θεσσαλονίκης</p>	<p>Πνευματικά Σημειώματα:</p> <p>Έβδομαδιαία ηλεκτρονική έκδοση Τεράς Μητροπόλεως Θεσσαλονίκης της Έκκλησίας των Γνησίων Όρθοδόξων Χριστιανών Ελλάδος</p> <p style="text-align: center;">Έτος 1ο / Τεύχος: 16 ΚΥΡΙΑΚΗ ΤΩΝ ΜΥΡΟΦΟΡΩΝ 19η Μαΐου 2024</p> <p style="text-align: center;">Του Αγίου Ίωβ του Δικαίου (6η Μαΐου π. ήμ.)</p>
---	---	---

Πνευματικά Σημειώματα

Άφιέρωμα στην Γενοκτονία τών Ποντίων

Παναγία ή Σουμελά της Τραπεζούντας

Πάνω στους απόκρημνους βράχους του όρους Μελά, λίγα χιλιόμετρα μετά από το δρόμο που οδηγεί από την Τραπεζούντα στη Ματσούκα, βρίσκεται γαντζωμένη ή ιερά βασιλική, πατριαρχική και σταυροπηγιακή μονή της Παναγίας Σουμελά. Η ιστορία της χάνεται στα βάθη τών αιώνων. Περίπου τον 1ο αιώνα ο Ευαγγελιστής Λουκάς, σύμφωνα με την παράδοση, αγιογράφησε τρεις εικόνες της Παναγίας εκ τών οποίων ή μία

βρίσκεται σήμερα στη Μονή Κύκκου της Κύπρου, ή άλλη στη Μονή του Μεγάλου Σπηλαιού και ή τρίτη στην Παναγία Σουμελά της Βέροιας.

Ἡ παράδοση θέλει μετὰ τὸν θάνατο τοῦ Εὐαγγελιστῆ Λουκά, τὴν εἰκόνα νὰ τὴν φέρνει στὴν Ἀθήνα ὁ μαθητὴς του Ἀνανίας, καὶ νὰ τὴν τοποθετεῖ σὲ περικαλλῆ ναό. Γι' αὐτὸ τὸ λόγο ὀνομάστηκε πρῶτα «Παναγία ἡ Ἀθηνιώτισσα». Μία μέρα ὅμως περίπου στὸ 380 μΧ, ἡ εἰκόνα ἐξαφανίστηκε ἀπὸ τὴν ἐκκλησία τῆς Ἀθήνας. Σύμφωνα μὲ μαρτυρίες μάλιστα, ἡ εἰκόνα δὲν ἐκλάπη, ἀλλὰ πέταξε μὲ τρόπο θαυματουργὸ πρὸς ἄγνωστη κατεύθυνση.

Ἡ Παναγία ἐμφανίστηκε μὲ ὄραμα σὲ δύο μοναχοὺς τὸ Βαρνάβα καὶ τὸ Σωφρόνιο, οἱ ὁποῖοι εἶχαν φτάσει μέχρι τὴν Κωνσταντινούπολη στὴν ἀναζήτηση τοῦ γιὰ τὴν «Παναγία τὴν Ἀθηνιώτισσα» καὶ τοὺς εἶπε ὅτι θὰ βροῦν τὴν εἰκόνα σὲ μία σπηλιά στὸ ὄρος Μελά τοῦ Πόντου. Ἔτσι κι ἔγινε. Τὸ 386 οἱ μοναχοὶ ὀδηγήθηκαν στὶς ἀπάτητες βουνοκορφές τοῦ Πόντου, στὸ ὄρος Μελά, καὶ ξεκίνησαν νὰ ἀνεβαίνουν καὶ νὰ ἐξερευνοῦν τὶς ἀπόκρημνες πλαγιές καὶ τὰ σπήλαια του.

Μία μέρα εἶδαν ἓνα χρυσαφένιο φῶς νὰ βγαίνει μέσα ἀπὸ μία σπηλιά, πηγὴ του δὲν ἦταν ἄλλη ἀπὸ τὴν εἰκόνα ποὺ εἶχε κυριολεκτικὰ πετάξει ἀπὸ τὴν Ἀθήνα. Οἱ μοναχοὶ λοιπόν, ἔχτισαν μέσα στὸν βράχο ἓνα κελί. Μετὰ τὸ κελὶ ἔγινε ἐκκλησία μέσα σὲ ἓνα σπήλαιο, μὲ τὴ βοήθεια τῆς γειτονικῆς μονῆς Βαζελώνα. Καὶ μετὰ χρειαζόταν νερό. Καὶ τὸ νερό, ὡς ἐκ θαύματος ἀναπήδησε μέσα ἀπὸ τὸν γρανιτώδη βράχο ὅπου καὶ ἀναβλύζει μέχρι καὶ σήμερα – καὶ μάλιστα ἦταν ἰαματικό. Οἱ θεραπευτικὲς ιδιότητες τοῦ νεροῦ ἔκαναν τὸ μοναστήρι διάσημο σὲ χριστιανοὺς καὶ μουσουλμάνους.

Τὴ μονὴ προίκισαν μὲ μεγάλη περιουσία καὶ πολλὰ προνόμια, κτήματα, ἀναθήματα καὶ κειμήλια οἱ αὐτοκράτορες τοῦ Βυζαντίου καὶ ἀργότερα κυρίως οἱ αὐτοκράτορες τῆς Τραπεζούντας: Ἰωάννης Β΄ Κομνηνὸς (1285-1293), Ἀλέξιος Β΄ Κομνηνὸς (1293-1330), Βασίλειος Α΄ Κομνηνὸς (1332-1340).

Μεγάλοι ευεργέτες ἦταν ἐπίσης ὁ Μανουήλ Γ΄ Κομνηνός (1390-1417) καὶ ὁ Αλέξιος Γ΄ (1349-1390). Ὁ πρῶτος προσέφερε ἀνεκτίμητης ἀξίας Σταυρὸ μὲ τιμιόξυλο, ὁ ὁποῖος σήμερα μετὰ ἀπὸ πολλὰς περιπέτειες, βρίσκεται μαζὶ μὲ τὰ ἄλλα κειμήλια στὸν νέο ναὸ τῆς Παναγίας Σουμελᾶ, στὴν Καστανιὰ τῆς Βέροιας.

Ὁ Αλέξιος Γ΄ (1349-1390), τὸν ὁποῖο, σύμφωνα μὲ τὴν παράδοση, ἔσωσε ἡ Παναγία ἀπὸ μεγάλη τρικυμία καὶ τὸν βοήθησε νὰ νικήσει τοὺς ἐχθρούς της, σὲ ἔνδειξη εὐγνωμοσύνης τὴν ὀχύρωσε καλά, ἔχτισε πύργους, νέα κελιά καὶ ἀνακαίνισε τὰ παλαιὰ της κτίσματα. Της χάρισε 48 χωριά καὶ ἐγκατέστησε 40 μόνιμους φρουροὺς γιὰ τὴν ἀσφάλειά της. Γιὰ τὸ λόγο αὐτὸ ἀνακηρύχθηκε ἀπὸ τοὺς μοναχοὺς ὡς «νέος Κτήτωρ».

Ἐν συνεχείᾳ, πολλὰ ἀπὸ τὰ προνόμια ποὺ χορήγησαν οἱ Κομνηνοὶ στὴ μονὴ ἐπικυρώθηκαν καὶ ἐπεκτάθηκαν ἐπὶ Τουρκοκρατίας μὲ σουλτανικὰ φερμάνια καὶ πατριαρχικὰ σιγίλλια. Οἱ σουλτᾶνοι Βαγιαζήτ Β΄, Σελήμ Α΄, Μουράτ Γ΄, Σελήμ Β΄, Ἰμπραήμ Α΄, Μωάμεθ Δ΄, Σουλεϊμᾶν Β΄, Μουσταφᾶ Β΄, Ἀχμέτ Γ΄, ἀναγράφονται στοὺς κώδικες ὡς ευεργέτες.

Φυσικά, ἡ εὐνοια ποὺ ἔδειξαν οἱ αὐτοκράτορες πρὸς τὴ μονὴ δὲν εἶναι ἀπόρροια μόνον θρησκευτικότητας ἀλλὰ καὶ προσωπικῆς ἀντίληψης τῆς θείας ἐπέμβασης. Δηλαδή πίστευαν στὰ θαύματα τῆς Παναγίας. Αλλὰ καὶ οἱ σουλτᾶνοι δὲν πήγαιναν πίσω... Ὁ Σελήμ Α΄ γιὰ παράδειγμα πράγματι πίστευε ὅτι θεραπεύτηκε ἀπὸ σοβαρὴ ἀσθένεια μὲ τὴ βοήθεια τοῦ ἀγιάσματος τῆς μονῆς. Προφανῶς βεβαίως ὑπῆρχαν καὶ πολιτικοὶ λόγοι...

Χιλιάδες πιστῶν ἄρχισαν νὰ ἐπισκέπτονται τὴν ἐκκλησίᾳ γιὰ νὰ προσκυνήσουν τὴν εἰκόνα ἀλλὰ καὶ νὰ πιοῦν ἀπὸ τὸ θαυματουργὸ ἀγίασμα ποὺ ξεκίνησε νὰ ἀναβλύζει μὲ τρόπο θαυματουργὸ ἀπὸ ἕναν γρανιτένιο βράχο μέσα στὸ σπήλαιο. Οἱ πιστοὶ αὐτοὶ ἦταν κυρίως Ποντιακῆς καταγωγῆς κι ἔτσι ἔλεγαν στοὺς δικούς τους ὅτι πᾶνε «γιὰ προσκύνημα στὴν Παναγία σου Μελᾶ», δηλαδή στὴν Παναγία στὸ Μελᾶ κι ἔτσι ἡ εἰκόνα πῆρε τὸ ὄνομα μὲ τὸ ὁποῖο εἶναι γνωστὴ καὶ σήμερα. Ἡ δὲ ἐτυμολογία

της, Σουμελᾶ, προέρχεται ἀπὸ τὸ ὄρος μελὰ καὶ τὸ ποντιακὸ ἰδίωμα «σου» πὸ σημαίνει «εἰς τὸ» ἢ «εἰς τοῦ», καὶ συνεπῶς «εἰς τοῦ Μελᾶ», τὸ ὁποῖο τελικὰ ἔγινε Σουμελᾶ. Τὸ 1860 κοντὰ στὸ σπήλαιο χτίστηκε ἓνας τετραώροφος ξενῶνας, ὁ ὁποῖος εἶναι ἰδιαίτερα ἐντυπωσιακὸς καθὼς μοιάζει νὰ εἶναι κολλημένος πάνω στὸν γκρεμό. Ὁ τετραώροφος ξενῶνας 72 δωματίων καὶ οἱ ἄλλοι λειτουργικοὶ χώροι πὸ χτίστηκαν γιὰ τὶς ἀνάγκες τῶν προσκυνητῶν, καθὼς καὶ μιὰ βιβλιοθήκη κόσμησαν τοὺς χώρους τῆς μονῆς. Γύρω ἀπὸ τὴ μονὴ ἀκόμη, ἀνοικοδομήθηκαν μικροὶ ναοὶ ἀφιερωμένοι σὲ διάφορους ἀγίους. Ἐκεῖ λειτούργησε ἀρχικὰ καὶ τὸ Φροντιστήριον τῆς Τραπεζοῦντας.

Σὲ κάθε περίπτωση ὅμως, λόγῳ αὐτῆς τῆς προστασίας καὶ ἀσυλίας πὸ ἔχαιρε ἡ μονή, ἔγινε κάτι σὰν θησαυροφυλάκιο. Ἡ δὲ βιβλιοθήκη της ἔκρυβε πλεῖστα πολύτιμα ἔγγραφα καὶ πολλὰ ἀρχαία χειρόγραφα. Ἐκεῖ βρῆκε τὸ 1868 ὁ ἐρευνητὴς Σάββας Ἰωαννίδης τὸ πρῶτο ἑλληνικὸ χειρόγραφο τοῦ Διγενῆ Ἀκρίτα. Ὅλα αὐτὰ μέχρι τὸ 1923 πὸ ἔφυγαν καὶ οἱ τελευταῖοι μοναχοί. Μετὰ ἀκολούθησαν καταστροφές καὶ λεηλασίες καὶ πολὺ ἀργότερα, ἡ μονὴ ξαναλειτούργησε σὰν μουσεῖο.

Ὅταν ξεκίνησε ὁ ξεριζωμὸς καὶ ἡ γενοκτονία τῶν Ποντίων ἀπὸ τοὺς Ὀθωμανούς, οἱ ἱερεῖς καὶ οἱ πιστοὶ ἔκαναν ὅ,τι μπορούσαν νὰ γιὰ νὰ διασώσουν τοὺς θρησκευτικοὺς θησαυροὺς τους, δηλαδὴ τὴν εἰκόνα τῆς Παναγίας, τὸν σταυρὸ τοῦ Μανουὴλ Γ' Κομνηνοῦ μὲ τὸ τίμιον ξύλον καὶ τὸ Εὐαγγέλιον τοῦ Ὁσίου Χριστοφόρου, τὰ ἔθαψαν στὸ παρεκκλήσι τῆς Ἁγίας Βαρβάρας, πὸ βρίσκεται περίπου ἓνα χιλιόμετρο μακριὰ ἀπὸ τὴ μονή. Τὸ 1930, μὲ διπλωματικὲς ἐνέργειες μεταξὺ τῶν δύο χωρῶν, Ἑλλάδας καὶ Τουρκίας, ἐπὶ πρωθυπουργοῦ Ἐλευθέριου Βενιζέλου, οἱ πνευματικοὶ θησαυροὶ βρέθηκαν καὶ δόθηκαν στὴν ἑλληνικὴ ἀντιπροσωπεῖα, ἡ ὁποία τὰ τοποθέτησε στὸ Βυζαντινὸ μουσεῖο τῆς Ἀθήνας, ὅπου καὶ παρέμειναν γιὰ περίπου εἴκοσι χρόνια, μέχρι τὸ 1951.

Ἡ ἄφιξη τῆς εἰκόνας στὴν Ἑλλάδα χαροποίησε ὅλους τοὺς Ἕλληνες κι ἔδωσε ἐλπίδα στοὺς Πόντιους πὸ κατάφεραν μετὰ

ἀπὸ πολλὰς κακουχίας καὶ κινδύνους νὰ φτάσουν στὴν ἀσφαλῆ ἀγκαλιὰ τῆς μητέρας Πατρίδας. Ὅλοι ὡστόσο – καὶ ἰδιαίτερα οἱ Πόντιοι – εἶχαν ἓνα παράπονο: μία εἰκόνα μὲ τόσο μεγάλη σημασία καὶ ἱστορία δὲν ἔπρεπε νὰ βρίσκεται σὲ ἓνα μουσεῖο σὰν ἓνα κοινὸ ἔργο τέχνης, ἀλλὰ θὰ ἔπρεπε νὰ τοποθετηθεῖ σὲ ἓναν ἱερὸ χῶρο ὅπου οἱ πιστοὶ θὰ μποροῦν νὰ τὴν προσκυνήσουν.

Τὸ 1951 θεμελιώνεται ἀπὸ τὸν Φίλωνα Κτενίδη ἡ νέα μονὴ Παναγίας Σουμελᾶ στὸ Βέρμιο καὶ μετὰ τὴν ὀλοκλήρωση τῆς κατασκευῆς της, ἡ εἰκόνα μεταφέρθηκε ἐκεῖ ὅπου καὶ παραμένει γιὰ νὰ προσκυνεῖται ἀπὸ πιστοὺς ἀπὸ ὅλα τὰ μῆκη καὶ πλάτη τῆς Γῆς.

Στις 15 Αὐγούστου 2010, καὶ μετὰ ἀπὸ 88 χρόνια ἀπὸ τὴ Μικρασιατικὴ Καταστροφὴ, ἔγινε γιὰ πρώτη φορὰ στὴν ἱστορία τῆς Παναγίας Σουμελᾶ στὴν Τραπεζοῦντα πατριαρχικὴ Θεία Λειτουργία στὴν ὁποία προεξῆρχε ὁ πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως κ. Βαρθολομαῖος. Ὁ ἀνωτέρω σκοπὸς ὑποστηρίζεται ὅτι ἐπετεύχθη, ὕστερα ἀπὸ τὴν παρέμβαση καὶ τὶς διπλωματικὲς ἐνέργειες οἰκονομικῶν παραγόντων μὲ ἑλληνορωσικὴ καταγωγὴ, καθὼς ἐπίσης καὶ τὶς πιέσεις πὺ ἀσκήθηκαν σὲ διπλωματικὸ ἐπίπεδο ἀπὸ τὴ ρωσικὴ πλευρὰ ἀλλὰ καὶ τὴν Ρωσικὴ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία.

Ἡ ἱστορικὴ μέρα τῆς 15ης Αὐγούστου τοῦ 2010, ἔγινε ἡ ἀρχὴ γιὰ νὰ ἠχήσουν ξανά -στὰ χρόνια πὺ ἀκολούθησαν- οἱ καμπάνες τῆς «Σουμελιώτισσας» στὴ μεγάλη χριστιανικὴ γιορτὴ. Τὸ 2015 τὸ Μοναστήρι ἐκλείσε γιὰ ἐργασίες ἀναστήλωσης καὶ ἀφαίρεσης βράχων πὺ ἀπειλοῦσαν μὲ καταστροφὴ τὸ Μνημεῖο. Τὸ καλοκαίρι τοῦ 2020, τὸ τουρκικὸ ὑπουργεῖο Πολιτισμοῦ ἀνακοίνωσε ὅτι οἱ ἐργασίες ὀλοκληρώθηκαν καὶ ἔδωσε ἄδεια γιὰ τὸ ἄνοιγμα τῆς Μονῆς ὡς μουσεῖο σὲ ἐπισκέπτες καὶ προσκυνητὲς. Ἐναν χρόνο μετὰ, ἡ πατριαρχικὴ λειτουργία γιὰ τὸν ἑορτασμὸ τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου, τελέστηκε ξανά.

Δεκατρία χρόνια ὅμως μετὰ τὴν πρώτη πατριαρχικὴ λειτουργία στὸ ἱστορικὸ μοναστήρι, προκλήθηκε γιὰ πρώτη φορὰ

ἀναστάτωση. Στις 20 Ἰουλίου 2023, τὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο ἀνακοίνωσε ὅτι οἱ τουρκικὲς ἀρχές, δὲν παραχώρησαν τὴν ἀπαιτούμενη ἄδεια προκειμένου νὰ τελεστεῖ ἡ Θεία λειτουργία τὸν Δεκαπενταύγουστο. Ἡ «ἀποκατάσταση» ἦρθε τέσσερις μέρες ἀργότερα ὅταν ἀπὸ τὸ Φανάρι ἔγινε γνωστὸ ὅτι ἡ ἄδεια παραχωρήθηκε καὶ ἡ λειτουργία θὰ τελεστεῖ κανονικά. Οἱ τουρκικὲς ἀρχές εἶχαν ἀλλάξει γρήγορα τὴν ἀπόφασή τους.

Ἡ ἄρνηση ὀφειλόταν σὲ ἐπίσημη ἀπάντηση τοῦ τουρκικοῦ ὑπουργείου Πολιτισμοῦ. Πιθανοὶ λόγοι νὰ σχετίζονται μὲ τὴν αὐξανόμενη ἰσλαμιστικὴ καὶ ἐθνικιστικὴ τάση πὺ ἔχει καλλιεργηθεῖ στὴν Τουρκία μετὰ τὸ πραξικόπημα τοῦ 2016. Εἶναι πιθανό, στὴν ἀλλαγὴ τῆς τουρκικῆς στάσης νὰ συνέβαλε καὶ ἡ πρόθεση τῆς Τουρκίας νὰ ὀμαλοποιήσει, ἔστω καὶ προσωρινά, τὶς ἑλληνοτουρκικὲς σχέσεις, θέλοντας νὰ ἀποφύγει πράξεις πὺ θὰ τὴν ἐξέθεταν στὰ μάτια τῆς διεθνοῦς κοινῆς γνώμης τῶν ΗΠΑ καὶ τῆς ΕΕ.

Ὡστόσο ὁμως, ἡ στάση τῆς τουρκικῆς πλευρᾶς φαίνεται νὰ μὴν εἶναι θετικὴ ἀπέναντι στὴν προστασία τῶν χριστιανικῶν μνημείων ἂν κρίνουμε καὶ ἀπὸ τὴν πρόσφατη μετατροπὴ τῆς Μονῆς τῆς Χώρας σὲ τζαμί. Παρόλα αὐτά, σὲ κάθε Θεία Λειτουργία πὺ τελεῖται στὴν Παναγία Σουμελᾶ, μὲ τὴν ἴδια συγκινησιακὴ φόρτιση συρρέουν χιλιάδες προσκυνητές, οἱ ὁποῖοι κατασκηνώνουν στὸ ὄρος Μελᾶ ἀπὸ τὸ προηγούμενο βράδυ, θέλοντας νὰ ζήσουν ἀπὸ πιὸ κοντὰ τὴν κατανυκτικὴ ἀτμόσφαιρα.

Ἡ πολιτικὴ τῆς Τουρκίας διαχρονικὰ ἀπέναντι στὰ ἑλληνικὰ Μνημεῖα, τόσο ἀρχαῖα ὅσο καὶ μεσαιωνικά, ἔχει περάσει ἀπὸ διάφορα «κύματα». Μετὰ τὸ 1922 ἡ γραμμὴ ἦταν "καταστροφὴ καὶ ἀπόκρυψη" καὶ αὐτὸ γιατί τὰ μνημεῖα κρατοῦσαν ζωντανὴ τὴν ἑλληνικὴ ἀνάμνηση καὶ τὶς ἑλληνικὲς ρίζες στὴν περιοχὴ. Ἔτσι, οἱ Μονὲς τοῦ Πόντου ἐγκαταλήφθηκαν στὰ χέρια καὶ τὶς ληστρικὲς ἐπιδρομὲς τῶν ληστῶν καὶ τοῦ χρόνου, μὲ ἀποτέλεσμα σημαντικὰ τμήματά τους νὰ καταρρεύσουν.

Ἡ πολιτικὴ τῆς Τουρκίας ἄρχισε νὰ ἀλλάζει ἀπὸ τὴ δεκαετία τοῦ 1980 καὶ ἀκόμη περισσότερο τὴ δεκαετία τοῦ 1990. Τότε ἦταν ἡ περίοδος κατὰ τὴν ὁποία αὐξήθηκε σημαντικὰ ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐπισκεπτῶν ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα. Ἡ ἄφιξη χιλιάδων προσκυνητῶν μεταφράστηκε σὲ εὐπρόσδεκτο τουριστικὸ συνάλλαγμα.

Οἱ τουρκικὲς ἀρχὲς ἀντιλήφθηκαν ὅτι τὰ Μνημεῖα αὐτὰ θὰ μπορούσαν νὰ ἀποτελέσουν πηγὲς τουριστικῆς ἀνάπτυξης γιὰ τὴν περιοχὴ καὶ μέσο εἰσροῆς οἰκονομικῆς ἀνάπτυξης καὶ εὐημερίας. Παράλληλα, ἐμφανίστηκε καὶ μιὰ νέα γενιὰ περισσότερο ἀνοιχτόμυαλη. Ἔτσι ἡ ἐπίσκευή τῆς Μονῆς τῆς Παναγίας Σουμελᾶ, τῆς ὁποίας ἡ στέγη εἶχε καταρρεῦσει καὶ εἶχε ὑποστῆ μεγάλη φθορά, ἐντάχθηκε σὲ πρόγραμμα τῆς UNESCO. Τὰ τελευταῖα χρόνια, ὡστόσο, δίνεται μιὰ νέα μάχη: νὰ συλλεχθοῦν καὶ νὰ ἀξιοποιηθοῦν ὅλα τὰ -ἐκτὸς Μονῆς- κειμήλια ποὺ ἐδῶ καὶ δεκαετίες βρίσκονται σὲ ἀποθήκες τῆς Ἀγίας Σοφίας στὴν Κωνσταντινούπολη, σὲ Μουσεῖα καὶ ἰδιωτικὲς συλλογές, ὥστε νὰ μπορέσουν νὰ ἐπανατοποθετηθοῦν στὸ φυσικὸ τους χώρο, τὴ Μονὴ τῆς Παναγίας Σουμελᾶ, στὴν Τραπεζοῦντα.

Ἡ πρόταση αὐτὴ ἀπευθύνεται καὶ προσκαλεῖ καὶ τοὺς σύγχρονους πολιτικοὺς στὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν Τουρκία νὰ συμβάλουν ὥστε νὰ ἀξιοποιηθοῦν ὅλα αὐτὰ τὰ ἱστορικὰ κειμήλια. Νὰ βγοῦν στὸ "φῶς" ἀπὸ τὰ σκοτεινὰ ὑπόγεια ποὺ γιὰ δεκαετίες παραμένουν κρυμμένα, καὶ νὰ ἐπιτραπεῖ νὰ τὰ μελετήσουν νέοι ἱστορικοὶ καὶ ἐρευνητές, προκειμένου νὰ ἀναδείξουν τὴν ἱστορία καὶ τὴν πολιτιστικὴ κληρονομιά τῆς μακραίωνης ἱστορίας τῶν αἰώνων τῆς Μονῆς Σουμελᾶ.

Στυλιανὴ Δράκου Ἐκπαιδευτικὸς

Τὸ ἐσωτερικὸ τῆς Μονῆς μετὰ τὶς ἐργασίες ἀνακαίνισης πὺν διήρκησαν ἀπὸ τὸ 2015 ἕως τὸ 2020.

Φωτογραφικὸ ἀρχεῖο Στέφανου Τανιμανίδη.

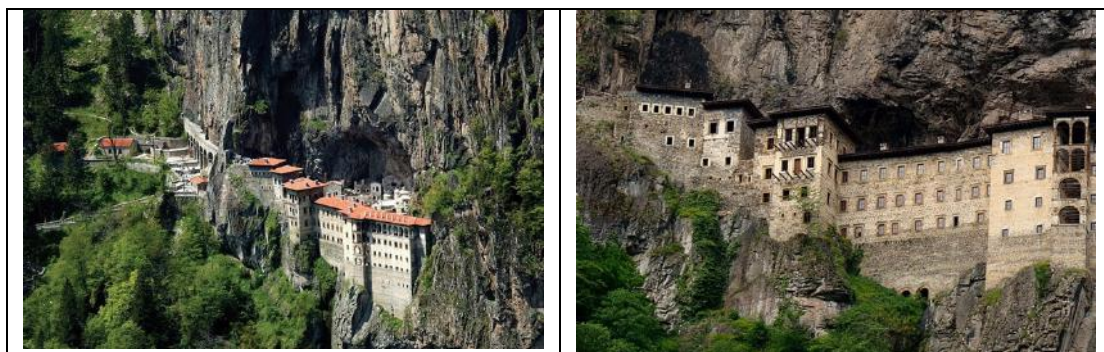
Τὸ ἐξωτερικὸ τοῦ καθολικοῦ τῆς Μονῆς πὺν βρῖσκεται μέσα στὸν βράχο.

Φωτογραφικὸ ἀρχεῖο Στέφανου Τανιμανίδη.

Κατεστραμμένες ἀγιογραφίες ἀπὸ βανδαλισμοὺς στὸ ἐσωτερικὸ τῆς Μονῆς μετὰ τὴν πρόσφατη συντήρησή τους.

Φωτογραφικὸ ἀρχεῖο Στέφανου Τανιμανίδη.

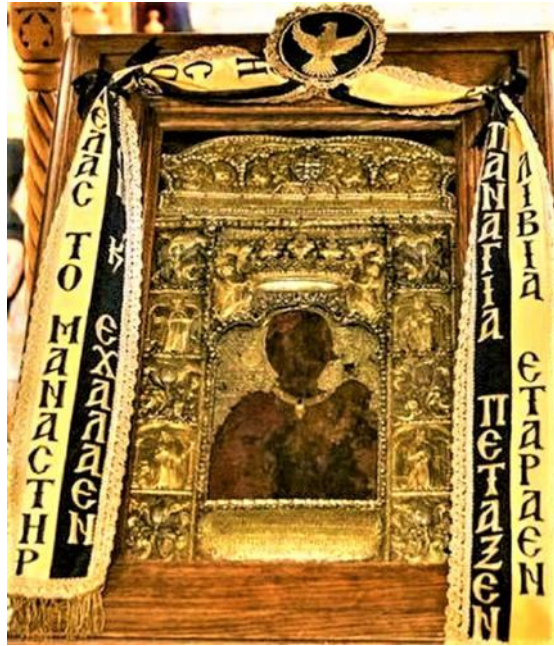
Ἐρείπια τῆς Μονῆς Παναγίας Σουμελά τοῦ ἱστορικοῦ Πόντου

Χορευτικά τμήματα ποντιακῶν συλλόγων, μπροστὰ σὲ χιλιάδες προσκυνητές, κατὰ τὸν ἑορτασμὸ τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου στὴν Παναγία Σουμελᾶ τῆς Τραπεζοῦντας. Φωτογραφικὸ ἀρχεῖο Στέφανου Τανιμανίδη.

Σύγχρονη περιφορά τῆς Ἁγίας Εἰκόνας

Ἡ Εἰκόνα τῆς Παναγίας Σουμελᾶ, πού σύμφωνα μέ τήν παράδοση εἶναι ἔργο τοῦ Εὐαγγελιστῆ Λουκᾶ. Σήμερα φυλάσσεται στή νέα Μονή τῆς Παναγίας Σουμελᾶ, στό Βέρμιο Ἡμαθίας.

Φωτογραφικό ἀρχεῖο Στέφανου Τανιμανίδη.

Βιβλιογραφία

- <https://www.trapezounta.gr/pontus/religion/churches-and-monasteries/405/>
<https://www.tovima.gr/2020/05/19/politics/101-xronia-apo-tin-genoktonia-ton-pontion-i-sfagi-kai-o-kserizomos-tou-pontiaku-ellinismou/>
https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%93%CE%B5%CE%BD%CE%BF%CE%BA%CF%84%CE%BF%CE%BD%CE%AF%CE%B1_%CF%84%CF%89%CE%BD_%CE%95%CE%BB%CE%BB%CE%AE%CE%BD%CF%89%CE%BD_%CF%84%CE%BF%CF%85_%CE%A0%CF%8C%CE%BD%CF%84%CE%BF%CF%85
http://ebooks.edu.gr/ebooks/v/html/8547/5307/Istoria_G-Lykeiou_html-apli/
http://ebooks.edu.gr/ebooks/v/html/8547/5204/Istoria_G-Gymnasiou_html-empl/
http://ebooks.edu.gr/ebooks/v/html/8547/2758/Themata-Neoellinikis-Istorias_G-Lykeiou_html-apli/
<https://www.versustravel.eu/article/323/to-thayma-tis-panagias-soumela>
<https://monastery.gr/panagia-soumela-i-istoria-tis-thaumatourgis-eikonas/>
<https://www.dogma.gr/diafora/panagia-soumela-i-ekpliktiki-istoria-tis-thavmatourgis-eikonas-2/107048/>
<https://www.vimaorthodoxias.gr/diethni-2/panagia-soymela-i-istoria-kai-i-paradosi-gia-tin-thaymatoyrgi-eikona/>
<https://www.proseyxi.com/paraklisi-eis-tin-panagia-tin-soumeliotissa/>
<https://www.kathimerini.gr/world/562548919/i-panagia-soymela-i-stasi-tis-toyrkias-kai-i-leitoyrgia-toy-dekapentaygoystoy/>

Νίκος Καπετανίδης, ὁ ἥρωικὸς δημοσιογράφος τοῦ Πόντου

Νίκος Καπετανίδης

Τὰ πρῶτα χρόνια τῆς ζωῆς του

Γεννήθηκε τὸ 1889 στὸ Ρίζιο καὶ ἔζησε ὅλη του τὴ ζωὴ στὴν Τραπεζοῦντα. Ἐκεῖ φοίτησε στὸ φημισμένο Φροντιστήριό τῆς πόλης, τὸ ὁποῖο παρεῖχε στοὺς μαθητὲς τοῦ ὑψηλοῦ ἐπιπέδου σπουδῆς. Κατὰ τὴ διάρκεια τῆς φοίτησής του, φάνηκε ἡ ιδιαίτερη ἔφεσή του στὸ γράψιμο καὶ ἡ ἀγάπη του γιὰ τὴ λογοτεχνία καὶ τὴ δημοσιογραφία. Ἦταν συνδρομητὴς στὰ περιοδικὰ «Διάπλαση τῶν παιδῶν» καὶ «Παναθήναια».

Ὁ Νίκος Καπετανίδης σὲ παιδικὴ ἡλικία

Ἀπὸ τὴν ἡλικία τῶν 17 ἐτῶν δημοσιεύει κείμενά του σὲ ἐφημερίδες καὶ περιοδικὰ μὲ τὸ ψευδώνυμο «Σίσυφος». Μὲ τὸν

Φίλωνα Κτενίδη, τὸν γνωστὸ Πόντιο συγγραφέα, καὶ δημοσιογράφο θὰ τὸν συνδέσει μιὰ βαθιὰ φιλία. Μεγάλῃ ἀγάπῃ καὶ τῶν δύο ἡ γλῶσσα καὶ ὁ Πόντος. Μὲ μεγάλο ἐνθουσιασμὸ μιλοῦν γιὰ τὸ γλωσσικὸ ζήτημα, συζητοῦν γιὰ φιλολογικὰ θέματα, δίνουν θεατρικὲς παραστάσεις καὶ ἀρθρογραφοῦν ὁ μὲν Καπετανίδης στὸν «Φάρο τῆς Ἀνατολῆς» καὶ ὁ Κτενίδης στὴν ἔφημερίδα «Ἐθνικὴ Δράσις».

Φίλων Κτενίδης

Τελειώνοντας τὸ φροντιστήριό, θέλησε νὰ συνεχίσει τὶς σπουδὲς του στὸ Καποδιστριακὸ Πανεπιστήμιό Ἀθηνῶν. Αὐτὸ δὲν ἦταν ἐφικτὸ ὅμως κι ἔτσι δουλεύει ὡς λογιστὴς στὴν τράπεζα τῶν ἀδερφῶν Φωστηρόπουλου. Ταυτόχρονα δραστηριοποιεῖται στὸ συνδικαλιστικὸ κίνημα καὶ ἐκλέγεται Γενικὸς Γραμματέας τοῦ «Ἑλληνικοῦ Συνδέσμου Ἐμποροῦπαλλήλων». Τὴν ἴδια περίοδο θὰ γίνῃ ἀρχισυντάκτης στὸ περιοδικὸ «Ἐπιθεώρησις», τὸ ὁποῖο ἐκδίδει ἀπὸ τὸ 1910 ὁ Κτενίδης. Ὅταν ὁ τελευταῖος θὰ ἀναγκαστεῖ νὰ ἐγκαταλείψει τὸν Πόντο, τὴν ἐκδοσὴ τοῦ περιοδικοῦ θὰ συνεχίσει ὁ Νίκος. Τὸ 1912 θὰ κυκλοφορήσουν τὰ πρῶτα του διηγήματα τὰ ὁποῖα ὑπογράφει μὲ τὸ ψευδώνυμο «Σπύρος Φωτεινός».

Ἐπιστράτευση στὴν Τουρκία κατὰ τὸν Α΄ παγκόσμιον πόλεμον

Τὸ ξέσπασμα τοῦ πρώτου παγκοσμίου πολέμου τὸν βρίσκει παντρεμένο μὲ τὴν Ἑλένη, ἡ ὁποία πάσχει ἀπὸ φυματίωση καὶ

λίγους μήνες μετά τον γάμο τους θα πεθάνει. Στις 21 Απριλίου 1914 η Τουρκία κηρύσσει γενική επιστράτευση όλων των ανδρών ηλικίας 20 έως 50 ετών. Στο όνομα μιάς δήθεν ισοπολιτείας οι Νεότουρκοι υποχρεώνουν τους Έλληνες να στρατευτούν. Θα τους εντάξουν στα λεγόμενα «τάγματα εργασίας» με μοναδικό σκοπό την εξόντωσή τους.

Ο Νίκος καλεϊται να παρουσιαστει στο κέντρο εκπαίδευσης στο Έρζερούμ, τη βυζαντινή Θεοδοσιόπολη. Γράφει ο ίδιος στο ημερολόγιό του: «Μελαγχολία, πείνα, αδιαθεσία, αυτά τα τρία πρωτεύουν μέσα στη ζωή μου. Άρρωστος! αποφασίζω να φύγω...Σχεδιάζουμε τη φυγή μας το βράδυ...». Λιποταχτεί. Αν τον πιάσουν ή ποινή είναι θάνατος. Γι αυτό αναγκάζεται να κρύβεται μέχρι την είσοδο των Ρώσων στην Τραπεζοῦντα, στις 5 Απρίλη του 1916.

Κατοχή τῆς Τραπεζοῦντας ἀπὸ τοὺς Ρώσους

Ἡ εἴσοδος τῶν ὁμόθρησκων Ρώσων στὴν Τραπεζοῦντα δίνει ἀνάσα ζωῆς στοὺς Ἕλληνες τῆς πόλης καὶ γενικότερα τοῦ ἀνατολικοῦ Πόντου. Ὁ ἐλληνικὸς πληθυσμὸς τοῦ Πόντου ἔχει δοκιμαστῆ σκληρὰ κατὰ τὴ διάρκεια τοῦ πρώτου παγκοσμίου πολέμου καθὼς ἡ Τουρκικὴ κυβέρνησις μὲ τὴ βοήθεια καὶ παρότρυνση τῶν Γερμανῶν, ὀργάνωσαν τὴν εξόντωση τοῦ μέσα ἀπὸ τὰ «τάγματα ἐργασίας» καὶ τὶς πορεῖες «λευκοῦ θανάτου». Βέβαια ὁ πληθυσμὸς τῆς Τραπεζοῦντας εἶχε προστατευτεῖ χάρις στὶς ἐνέργειες τοῦ μητροπολίτη τῆς Χρῦσανθου, ὁ ὁποῖος ἔχαιρε ἐκτίμησις τόσο ἀπὸ Ἕλληνες ὅσο καὶ ἀπὸ Τούρκους.

Ὁ μητροπολίτης Τραπεζοῦντας Χρῦσανθος μετὰ τοὺς πρόκριτους τῆς πόλης καὶ τοὺς Ρώσους

Ἡ κατάληψη τῆς περιοχῆς ἀπὸ τοὺς Ρώσους ἀναπτερώνει τὶς ἐλπίδες τῶν Ποντίων γιὰ ἀνεξαρτησία καὶ ἐλευθερία, οἱ ὁποῖες ἀποτυπώνονται στὴν ἐβδομαδιαία ἐφημερίδα «Σάλπιγγα» ποὺ ἐκδίδει ὁ Νίκος Καπετανίδης.

Ὁ Νίκος καὶ ἄλλοι Πόντιοι τῆς Τραπεζοῦντας μετὰ πολεμικὴ ἐξάρτηση τὴν περίοδο κατάληψης τῆς πόλης ἀπὸ τοὺς Ρώσους

Ἡ ὀκτωβριανὴ ἐπανάσταση ὅμως ἀλλάζει τὰ δεδομένα. Ἡ Ρωσία συνθηκολογεῖ καὶ ἐγκαταλείπει τὸν Πόντο. Πολλοὶ Ἕλληνες ἀναχωροῦν γιὰ τὰ ρωσικὰ παράλια τοῦ Καυκάσου φοβούμενοι γιὰ τὴ ζωή τους. Ὁ μητροπολίτης Χρῦσανθος θὰ προσπαθήσει νὰ ἀποτρέψει τὴ φυγὴ μετὰ ἕνα ἐμπνευσμένο λόγο του, τὸν ὁποῖο ὁ Νίκος δημοσιεύει στὴν ἐφημερίδα του καὶ φυλάει στὴν καρδιά τοῦ «Ἄν πρόκειται νὰ ἀποθάνωμεν, ἄς προτιμήσωμεν τὸν ὠραῖο θάνατο τοῦ Ἁγίου Εὐγενίου ἐπὶ τῶν τάφων καὶ τῶν ἱερῶν

σκηνωμάτων τῶν πατέρων μας. Ἄς κάνωμεν καὶ ἄλλους Ἁγίους Εὐγενίους εἰς τὸν τόπον αὐτόν, τὸν ὁποῖον θὰ ἐρημώσουμε διὰ τῆς φυγῆς».

Ἡ ἔκδοση τῆς ἔφημερίδας «Ἐποχή»

Ὁ Νῆκος γιορτάζει τὸ τέλος τοῦ πρώτου παγκοσμίου πολέμου μὲ τὴν ἔκδοση τῆς ἔφημερίδας «Ἐποχή», ἡ ὁποία θὰ ἀποτυπώσει στὰ χρόνια ποὺ θὰ ἀκολουθήσουν μέχρι καὶ τὴν ἐκτέλεση του, τὶς ἐλπίδες τῶν Ποντίων γιὰ ἀνεξαρτησία καὶ θὰ καταγγεῖλει τὶς θηριωδίες τῶν Τούρκων ἀπέναντι στὸν ἑλληνικὸ πληθυσμό.

Ἡ ἔφημερίδα «Ἐποχή»

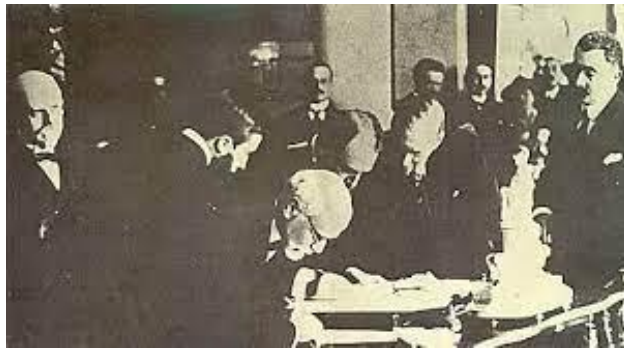
Ὁ Δημήτρης Ψαθάς, ὁ ὁποῖος ἐργάζεται ὡς ὑπάλληλος στὰ γραφεῖα τῆς «Ἐποχῆς», γράφει γιὰ τὸν Νῆκο: « Ὁ ἐκδότης τῆς «Ἐποχῆς» εἶναι σχεδὸν γιὰ μένα ἓνα εἶδωλο!.. Θεωροῦσε χρέος του νὰ μάχεται ἀνοιχτὰ γιὰ ὅλα τὰ ἐθνικὰ θέματα μὲ ὅλο τὸν ἐνθουσιασμό καὶ τὴν ὁρμὴ ἐνὸς γενναίου πολεμιστῆ ὑμνῶντας ἀκούραστα τὴ δόξα τῆς Ἑλλάδας καὶ κρίνοντας βίαια τοὺς Τούρκους». Μιὰ πρωτοτυπία τῆς ἔφημερίδας εἶναι ὅτι τὰ ἄρθρα γράφονται στὴ δημοτικὴ γλῶσσα.

Στηλιτεύει τὴν τάση τῶν ἑλληνικῶν ἔφημερίδων τῆς Κωνσταντινούπολης νὰ ἀποκαλοῦν τοὺς Ἕλληνες τῆς Τουρκίας Ἑλληνοθωμανοὺς προκειμένου νὰ κρατήσουν μία ἥπια τακτικὴ ἀπέναντι στὴ σκληρὴ τουρκικὴ κυβέρνησις καὶ δὲν διστάζει νὰ δημοσιεύσει στὴν ἔφημερίδα τοῦ μαρτυρίες γιὰ τὰ ἐγκλήματα

τῶν Τούρκων κατὰ τοῦ ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ τοῦ Πόντου , τὰ ὁποῖα συντελέστηκαν κατὰ τὴ διάρκεια τοῦ Α΄ Παγκοσμίου πολέμου. Ταυτόχρονα γράφει καὶ γιὰ θέματα τῆς καθημερινότητος ὅπως εἶναι ἡ ἐποχικὴ γρίπη ἀπὸ τὴν ὁποία πεθαίνουν πολλοὶ συμπατριῶτες του καὶ ἡ ἀκρίβεια τοῦ ἀλευριοῦ γιὰ τὴν ὁποία ἔκανε καὶ προσωπικὴ ἔρευνα γιὰ νὰ δεῖ ἂν ἡ ὑψηλὴ τιμὴ ὀφειλόταν σὲ αἰσχροκέρδεια ἢ σὲ ἄλλους λόγους.

Σημαντικὰ γεγονότα τοῦ 1919 γιὰ τὴν Ἑλλάδα καὶ τὸν Πόντο

Τὸν Ἰανουάριο τοῦ 1919 ξεκίνησε τὶς ἐργασίες τῆς στὸ Παρίσι ἡ Συνδιάσκεψη τῆς Εἰρήνης μὲ σκοπὸ τὴ διανομὴ τῶν ἐδαφῶν τῶν ἠττημένων καὶ τὴν ὑπογραφὴ συνθηκῶν εἰρήνης. Τὸν Μάρτιο τοῦ ἴδιου χρόνου στέλνεται στὸ Παρίσι ἀπὸ τὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο ὁ μητροπολίτης Τραπεζοῦντας Χρῦσανθος προκειμένου νὰ ἐκπροσωπήσει τὸν ἀλύτρωτο ἑλληνισμό καὶ νὰ ζητήσῃ τὴ δημιουργία ἀνεξάρτητου ποντιακοῦ κράτους.

Ἡ Συνδιάσκεψη τῆς Εἰρήνης στὸ Παρίσι

Οἱ σελίδες τῆς «Ἐποχῆς», ἡ ὁποία πλέον ἐκδίδεται τρεῖς φορές τὴν ἐβδομάδα, ἀποτυπώνουν τὸν ἐνθουσιασμό τῶν Ποντίων καὶ τὶς ἐλπίδες τους γιὰ ἐλευθερία: «Χαροποιὰ ἀγγελτήρια καὶ εὐαγγέλια ἐθνικοῦ θριάμβου ἐξαγγέλονται ἀπὸ κάθε γωνίαν εὐρωπαϊκὴ γιὰ τὴν αἴσιαν λύσιν ὅλων τῶν ἐθνικῶν μας ζητημάτων..». Δὲν διστάζει ὁ Νίκος Καπετανίδης νὰ γράψῃ ἓνα ἄρθρο γιὰ τὴν ἀποχώρησι τοῦ μητροπολίτη Τραπεζοῦντας

Χρύσανθου για τὸ Παρίσι, στὸ ὁποῖο διαφαίνεται ἡ βεβαιότητα τοῦ για τὴν αἴσια ἔκβαση τοῦ ποντιακοῦ ζητήματος: «θὰ γίνῃ μεγάλη καὶ εὐφρόσυνη χαρὰ στὸν θριαμβευτικὸ γυρισμὸ σου.». Παραθέτει ἐπίσης αὐτούσιον τὸ κείμενο τῆς ἐπιτροπῆς Ποντίων τῆς Ἀθήνας για τὴν ἀνεξαρτησία τοῦ Πόντου.

Ὁ Νίκος Καπετανίδης μαζί με τὸν πολιτικὸ Ματθαῖο Κωφίδη, τὸν μητροπολίτη Τραπεζοῦντας Χρύσανθο, τὸν Ἀκριτίδη καὶ ἄλλους ἐπιφανεῖς Τραπεζοῦντιους θὰ ἀποτελέσουν μία ὁμάδα ἡ ὁποία θὰ συνεργαστεῖ με τὶς ποντιακὲς ἐπιτροπὲς τοῦ ἐξωτερικοῦ για τὴν ἀνεξαρτησία τοῦ Πόντου.

Ἡ ἀπόβαση τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ στὴ Σμύρνη στὶς 15 Μαΐου 1919 χαιρετίζεται με ἐνθουσιασμὸ ἀπὸ τὶς σελίδες τῆς «Ἐποχῆς» ἐνῶ ταυτόχρονα ὁ Νίκος Καπετανίδης κάνει ἐκτενῆ ἀναφορὰ στὴν παρουσία τοῦ μητροπολίτη Χρύσανθου στὴ Συνδιάσκεψη τῆς Εἰρήνης καὶ στὶς ἐκεῖ ἐνέργειές του για τὴ δημιουργία ποντιακοῦ κράτους.

Κι ἐνῶ ὁ λαὸς τοῦ Πόντου περιμένει τὴ δικαίωση, ἓνα γεγονὸς ποὺ θὰ διαφύγει τῆς προσοχῆς τῶν ἐπιφανῶν Ποντίων καὶ θὰ ἀποτελέσει τὴν ἀρχὴ τοῦ τέλους για τὸ ποντιακὸ ζήτημα εἶναι ἡ ἀποβίβαση τοῦ Κεμάλ Ἀτατοῦρκ στὶς 19 Μαΐου 1919 στὴν Σαμψούντα. Μολονότι στέλνεται ἀπὸ τοὺς Ἄγγλους με σκοπὸ τὴν προστασία τῶν χριστιανικῶν πληθυσμῶν καὶ τὴν τήρηση τῆς τάξης, ἐνεργεῖ για τὴν ἐξόντωση τοῦ ἑλληνικοῦ στοιχείου τῆς περιοχῆς. Στρατολογεῖ ὅλες τὶς ληστρικὲς καὶ δολοφονικὲς παραστρατιωτικὲς ὁμάδες με κορυφαῖο τὸν σφαγέα τοῦ Ἑλληνισμοῦ Τοπάλ Ὁσμάν. Με πόνο ψυχῆς ὁ Νίκος στηλιτεύει τὰ ἐγκλήματα, τὰ ὁποῖα διαπράττουν Τοῦρκοι Τσέτες : «Καίουν στὸ Ριζιέ, ἀρπάζουν στὰ Σούρμενα, σκοτώνουν στὴν Ματσούκα, ξεκοιλιάζουν στὴ Σπέλια... σφάζουν παντοῦ ΔΙΑΜΑΡΤΥΡΟΜΕΘΑ με ὅλη τὴν ψυχὴ μας.»

Ἐν τῷ μεταξύ οἱ ἐθνικιστὲς Τοῦρκοι ὀργανώνονται καὶ διοργανώνουν συνέδριο στὸ Ἐρζερούμ για τὴν προάσπιση τῶν δικαιωμάτων τῆς Ἀνατολίας. Οἱ ἀποφάσεις αὐτοῦ τοῦ συνεδρίου

ἀναδημοσιεύονται χωρίς σχόλια στην «Ἐποχή». Στις 2 Σεπτεμβρίου ὁ Νίκος Καπετανίδης γράφει: « ὡς πανικός ἐπίφοβος καὶ ἄγριος ἤμπορεῖ νὰ χαρακτηριστεῖ ἡ φυγή τῶν ὁμογενῶν χωρικῶν πρὸ τοῦ τρομακτικοῦ διωγμοῦ τὸν ὁποῖον ὑφίστανται, κλεπτόμενοι, λεηλατούμενοι, διαρπαζόμενοι καὶ φονευόμενοι...».

Στις 14 Νοεμβρίου σὲ ἀνοιχτὴ ἐπιστολὴ πρὸς τὸν νομάρχη Τραπεζοῦντας Χαϊτὰρ Βέη καυτηριάζει τὶς πράξεις βίας καὶ ἀπειλῆς στὴν ἴδια τὴν Τραπεζοῦντα: « Ἡ ζωὴ τῆς Τραπεζοῦντας ἀπενεκρώθη. Ἀρκεῖ νὰ δεῖ κανεῖς, πόσο νωρὶς ἐπισπεύδεται τὸ κλείσιμο τῆς ἀγορᾶς καὶ ποιά ταχύτητα ἀναπτύσσει ἕκαστος γιὰ νὰ ἐγκλεισθῇ εἰς τὸ σπίτι του.».

Τὸ 1919 θὰ κλείσει μὲ ἓνα εὐχάριστο γιὰ τὸν Νίκο γεγονός, τὸν γάμο τοῦ μὲ τὴν Ἀγλαΐα Μεταξᾶ, ἀδερφή τοῦ φίλου τοῦ Νίκου Ἰφικράτη Μεταξᾶ.

Ἡ σύζυγος τοῦ Νίκου Καπετανίδη,
Ἀγλαΐα Μεταξᾶ

Σημαντικὰ γεγονότα τοῦ 1920 γιὰ τὸν Πόντο

Τὸν Ἰανουάριο τοῦ 1920, ὅταν πλέον οἱ ἐλπίδες γιὰ τὴν ἴδρυση ἀνεξάρτητου ποντιακοῦ κράτους ἔχουν ναυαγήσει, ὁ μητροπολίτης Χρῦσανθος ὑπογράφει μαζί μὲ τὸν πρόεδρο τῆς νεοσύστατης Ἀρμενικῆς Δημοκρατίας Χατισιὰν πολιτικὴ

συμφωνία για την ίδρυση Ποντο-Αρμενικής Συνομοσπονδίας, ή όποια περιλαμβάνει και στρατιωτική συμφωνία.

Τὸν Νοέμβριο τοῦ 1920 ὁ Βενιζέλος θὰ χάσει τὶς ἐκλογές, θὰ ἐπανεέλθει ὁ βασιλιάς Κωνσταντῖνος στὸ θρόνο καὶ οἱ σύμμαχοι θὰ ἐγκαταλείψουν τὴν Ἑλλάδα. Γάλλοι καὶ Ἴταλοι ὑπογράφουν συμφωνίες μὲ τὸν Κεμάλ, ἐνῶ οἱ Ρῶσοι τὸν ἐφοδιάζουν μὲ ἄφθονο πολεμικὸ ὑλικὸ καὶ χρήματα. Στὶς 2 Δεκεμβρίου τοῦ 1920 οἱ Ἀρμένιοι θὰ ὑπογράψουν τὴ συνθήκη τοῦ Γιουρμουῦ μὲ τὴν κεμαλικὴ κυβέρνηση παραδίδοντάς της τὶς περιοχὲς Κὰρς καὶ Ἄδραχάν. Αὐτὸ ἀποτελεῖ καὶ τὸ τέλος τῆς Ποντο-ἀρμενικῆς συνομοσπονδίας.

Στὶς 22 Φεβρουαρίου 1920, τὸ τουρκικὸ καθεστῶς ἐπιβάλλει λογοκρισία στὸν τύπο. Ὀλόκληρα ἄρθρα τῆς «Ἐποχῆς» λογοκρίνονται.

Ἡ ἐπίσκεψη τοῦ Τοπάλ Ὀσμάν στὰ γραφεῖα τῆς «Ἐποχῆς»

Τὴν Παρασκευὴ 20 Μαΐου ἀνακοινώνεται στὸν Νίκο Καπετανίδη ὅτι θὰ τὸν ἐπισκεφτεῖ στὰ γραφεῖα τῆς ἐφημερίδας τοῦ ὁ Τοπάλ Ὀσμάν μὲ τὴν αἰτιολογία ὅτι θέλει νὰ τὸν γνωρίσει προσωπικά. Ὁ πρῶην βαρκάρης εἶχε διοριστεῖ ἀπὸ τὸν Κεμάλ δήμαρχος Κερασοῦντος καὶ εἶχε ἐξοντώσει τοὺς πλέον ἐπιφανεῖς Ἑλληνες σὲ μὀρφωση, σὲ πλοῦτο καὶ σὲ κοινωνικὴ θέση σὲ αὐτὴ τὴν πόλη, ἐνῶ εἶχε ἐρημώσει ὅλα τὰ χωριά της ἀτιμάζοντας καὶ σκοτώνοντας ἀνθρώπους μὲ τὸν πλέον μαρτυρικὸ τρόπο. Ὅταν τὸ πληροφορεῖται ὁ Νίκος λέει: «Τὸ κεφάλι μου δὲ στέκεται καλὰ στοὺς ὤμους μου». Οἱ συνάδελφοί του, τοῦ προτείνουν νὰ φύγει γιὰ τὴ Σάντα. Ἐκεῖνος ὅμως ἀρνεῖται .

Στὶς 3 τὸ ἀπόγευμα φτάνει ὁ Ὀσμάν μὲ τοὺς ἄντρες του, οἱ ὅποιοι καταλαμβάνουν καὶ ἐλέγχουν διάφορα μέρη τοῦ κτιρίου. Ὁ δρόμος μπροστὰ στὰ γραφεῖα τῆς ἐφημερίδας ἐρημώνει. Ἀφοῦ ἐλέγχει τὸν Νίκο ἐπειδὴ γράφει ἐναντίον του, διακηρύσσει ὅτι

ἀγαπᾷ τοὺς Ἕλληνας πατριῶτες, ἐνῶ τιμωρεῖ μόνο ἐκείνους, οἱ ὅποιοι δὲν εἶναι πιστοὶ στὴν Ὀθωμανικὴ πατρίδα καὶ διαβεβαιώνει ὅτι οἱ κατηγορίες ἐναντίον του εἶναι συκοφαντίες. Στὸ τέλος, τοῦ ζητᾷ νὰ δημοσιεύσει ὅτι οἱ Ἕλληνες στὴν Κερασούντα ζοῦν πολὺ καλὰ καὶ νὰ προσέχει νὰ μὴν γράφει ἀνακριβῆ γεγονότα. Τὴν ὥρα ποὺ φεύγει προειδοποιεῖ: «Θὰ ξαναἰδωθοῦμε πάλι...»

Μόλις ἔφυγε ὁ σφαγέας τῶν Ἑλλήνων, πολλοὶ φίλοι καὶ συγγενεῖς συρρέουν στὰ γραφεῖα. Καὶ ὁ Νίκος ψύχραιμος καὶ γελαστός τοὺς λέει: «Κι αὐτὴ τὴ φορὰ γλίτωσα τὸ κεφάλι μου.». Τὴν ἐπόμενη μέρα ἡ «συνέντευξη» μὲ τὸν δήμαρχο Κερασούντος δημοσιεύεται στὴν ἐφημερίδα. Ὁ Τοπάλ Ὀσμὰν ἀναγκάζεται νὰ ἐγκαταλείψει τὴν Τραπεζοῦντα γιατί τὸν ὑποχρεώνουν οἱ τουρκικὲς ἀρχές, οἱ ὁποῖες ἀποτελοῦνται ἀπὸ μορφωμένους καὶ πιὸ διαλλακτικοὺς ἀνθρώπους.

Γράφει προφητικὰ ὁ Νίκος Καπετανίδης τὸν Μάρτιο τοῦ 1920: «Ποῖος βλέπει τὸ τέρμα τοῦ δρόμου αὐτοῦ; Θὰ δώσωμεν νέας θυσίας ἀκόμη, ἀκόμη ὑπάρχει ἡ σκάλα τοῦ κακοῦ.» Σὲ ἄρθρο του στηλιτεύει τὸν ἐθνικὸ διχασμὸ ποὺ κυριαρχεῖ στὴν Ἑλλάδα ἐν ὄψει καὶ τῶν ἐκλογῶν ποὺ προκηρύσσει ὁ Βενιζέλος. Τὴν ἴδια περίοδο κατακεραυνώνει τὸν δήμαρχο Κερασούντος γιὰ τὴν ἄγρια δολοφονία τοῦ δικηγόρου Χάρ. Ἐλευθεριάδου στὸ δημαρχεῖο τῆς πόλης.

Ἡ ἥττα του Βενιζέλου στὶς ἐκλογὲς βυθίζει στὴ θλίψη καὶ τὴν ἀπελπισία τὸν Νίκο Καπετανίδη καὶ τοὺς Ποντίους. Σὲ φύλλο τῆς «ἐποχῆς» δημοσιεύονται τὰ ἀποτελέσματα τοῦ δημοψηφίσματος γιὰ τὴν ἐπάνοδο τοῦ βασιλιᾶ ὅπου φαίνεται τὸ νοθευμένο ἀποτέλεσμα: «Προκαλεῖ αἴσθησιν ὅτι καὶ τὸ 95% των Βενιζελικῶν ἐψήφισαν ὑπὲρ τοῦ Κωνσταντίνου.»

Σύλληψη και εκτέλεση του Νίκου Καπετανίδη

Στις αρχές του 1921 ή λογοκρισία είναι τόσο έντονη, ώστε ο Νίκος είτε αναδημοσιεύει επίσημα ανακοινωθέντα από τις τουρκικές αρχές είτε γράφει αλληγορικά. Στη συνδιάσκεψη του Λονδίνου (Φεβρουάριος-Μάρτιος 1921), η οποία στοχεύει στην αναθεώρηση της συνθήκης των Σεβρών, καλούνται και αντιπρόσωποι του Κεμάλ, γεγονός που αποτελεί αναγνώριση του καθεστώτος του.

Ο Νίκος Καπετανίδης σε επιστολή του προς τον Φίλωνα Κτενίδη, ο οποίος υπηρετεί στο μικρασιατικό μέτωπο, γράφει με διάθεση έξομολογητική: «Νὰ ξέρεις πὼς δὲν στέκεται γερὰ τὸ κεφάλι στοὺς ὤμους μου...Κοιτάχτε νὰ κάνετε καλὰ τὴ δουλειά σας καὶ δὲν πειράζει ἂν λείψουν καὶ μερικὰ κεφάλια.... σὰν τὸ δικό μου. Χαλάλι γιὰ τὴν ἐλεύθερη πατρίδα.».

Στις 24 Φεβρουαρίου αστυνομικοί εισβάλλουν στην Μητρόπολη, στο Φροντιστήριο, στην ελληνική έμπορική λέσχη και στα γραφεία τῶν ἡμερησίων «Ἐποχή» καὶ «Φάρος» καὶ κατάσχουν ἔγγραφα. Ταυτόχρονα καλούνται σε ἀνάκριση πρόκριτοι τῆς Τραπεζοῦντας ἀνάμεσα στοὺς ὁποίους οἱ Ματθαῖος Κωφίδης καὶ Ἀντώνης Παπαδόπουλος. Ἀπαγορεύουν τὴν κυκλοφορία τῆς ἡμερησίδας «Ἐποχή» καὶ στὴ συνέχεια τὸν συλλαμβάνουν με τὴν κατηγορία ὅτι βρέθηκε στὰ γραφεία τοῦ ἐπιστολῆ τοῦ Κωνσταντινίδη, ὁ ὁποῖος ἀγωνιζόταν γιὰ τὴν ἀνεξαρτησία τοῦ Πόντου. Με ἀνάλογες κατηγορίες ὀδηγοῦνται στὴ φυλακὴ τῆς Τραπεζοῦντας οἱ Ματθαῖος Κωφίδης καὶ Ἀντώνης Παπαδόπουλος. Στὴ φυλακὴ, ὅπου μένει δύο μῆνες, ἀπολαμβάνει σχετικὴ ἐλευθερία καὶ γράφει συχνὰ στὴν οἰκογένειά του.

Τὰ πράγματα δυσκολεύουν ὅταν μεταφέρεται στὴς φυλακὲς τῆς Ἀμάσειας, ὅπου βρίσκονται ἤδη φυλακισμένοι Ἕλληνες πρόκριτοι ἀπὸ τὴν Ἄμισό, τὴν Παύρα καὶ ἄλλα μέρη τοῦ Πόντου. Σκοπὸς τοῦ Κεμάλ εἶναι νὰ ἐξοντωθεῖ ὅλη ἡ πνευματικὴ καὶ φυσικὴ ἡγεσία τῶν Ποντίων, ὥστε εὐκόλα ὁ λαὸς νὰ καμφθεῖ καὶ

νά υποκύψει στις απειλές του. Στην όλη διαδικασία δίνεται μια επίφαση νομιμότητας καθώς οί κατηγορούμενοι θα δικάστούν από τὰ περίφημα «Δικαστήρια τῆς Ἀνεξαρτησίας» μὲ τὴν κατηγορία τῆς ἐσχάτης προδοσίας.

Ὁ Νίκος διατηρεῖ ἀκμαῖο τὸ φρόνημα μέχρι τὶς τελευταῖες τοῦ στιγμές. Γράφει στοὺς δικούς του: «Θὰ μάθετε ἀπὸ τοὺς λίγους πὺν θὰ περισωθοῦν , ὅτι μήτε τὸ θάρρος μήτε ἡ ψυχραιμία μ' ἐγκατέλειψαν ὡς τὴν τελευταία μου στιγμή.....εν τούτοις ἡ ψυχὴ μου βαθύτατα πενθεῖ διότι σᾶς ἀφήνω γιὰ πάντα... Τέτοιος θάνατος σὰν τὸν δικό μας εἶναι ὠραῖος, δοξασμένος... Γι' αὐτὸ μὴ λυπηθεῖτε..»

Ὁ Νίκος Καπετανίδης κατὰ τὴ διάρκεια τῆς δίκης του

Χαρακτηριστικὰ τοῦ ἥθους καὶ τοῦ ὑλικοῦ ἀπὸ τὸ ὁποῖο ἦταν πλασμένος ὁ Νίκος Καπετανίδης εἶναι τὰ λόγια πὺν ἀπευθύνει στὸν πρόεδρο τῆς Βουλῆς, Ἐμὶν μπέη, ὅταν ὁ τελευταῖος τὸν κατηγορεῖ ὅτι ἐπιδιώκει τὴν ἀνεξαρτησία τοῦ Πόντου: «-Ὅχι κύριε πρόεδρε! Ἐγὼ ἤθελα τὴν ἀπ' εὐθείας ἔνωσιν τοῦ Πόντου μὲ τὴν Ἑλλάδα!».

Ἡ ποινὴ πὺν τοῦ ἐπιβάλλεται εἶναι θάνατος διὰ ἀπαγχονισμοῦ. Ἐκτελεῖται στὶς 21 Σεπτεμβρίου 1921. Ὅταν ἀνεβαίνει στὸ ἰκρίωμα βροντοφωνάζει: «Ζήτω ἡ Ἑλλάς!».

Γαλάνη Δήμητρα, ἐκπαιδευτικός

Βιβλιογραφία

Αποστολίδης Παῦλος, Ὁ Μητροπολίτης Τραπεζοῦντος Χρῦσανθος Φιλιππίδης (1913-1923) Ἡ ἀρχιερατεία του στήν Τραπεζοῦντα, Ἐκδόσεις Ἀδελφῶν Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 2008
Καπετανίδης Κώστας, Νίκος Καπετανίδης, ὁ ἥρωικός δημοσιογράφος τοῦ Πόντου, Αθήνα 2018, Ἴνφορνάμων
Πελαγίδης Εὐστάθιος, «Ὁ ἥρωικός Πόντος», Ἀλησμόνητες Πατρίδες, τόμος 9^{ος}
Θεσσαλονίκη, ἐκδόσεις Τζιαμπήρης-Πυραμίδα

«Πνευματικά Σημειώματα»

Ἱερᾶς Μητροπόλεως Θεσσαλονίκης
τῆς Ἐκκλησίας τῶν Γνησίων Ὁρθοδόξων Χριστιανῶν Ἑλλάδος
e-mail: imthesgrafeio@gmail.com
Ἵπεύθυνος Ἔκδοσης:
† Πρεσβύτερος Ὀνούφριος Ἀβραμίδης τηλ: 6989286400
ἐφημέριος Ἱ. Ν. Ἁγίου Γεωργίου Κατερίνης

